

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1992 - ค.ศ. 2006 ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของนโยบายและบทบาทของจีนในการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยเน้นไปที่การใช้แนวทางปฏิบัติในเชิงรุกและสร้างสรรค์ของจีน ด้วยวิถีทางการทูตทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อแก้ไขและคลี่คลายปัญหาการครอบครองและพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ อนึ่ง บทบาทของจีนในฐานะเป็นเจ้าภาพและตัวกลางเจรจาไกล่เกลี่ย ตลอดจนคอยโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้เข้าร่วมในการเจรจาสันติภาพนั้น เกิดจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นตัวกำหนดท่าทีและพฤติกรรมต่างๆ ของจีนทั้งสิ้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เริ่มจากการกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศโดยรวมของจีน เช่น การต่อต้านลัทธิครอบงำความเป็นเจ้าและการตั้งฐานทัพในต่างแดนของชาติมหาอำนาจ นอกจากนี้จีนยังยึดมั่นในหลักปัญจศีล หรือหลักพื้นฐานการอยู่ร่วมกันโดยสันติ 5 ประการ โดยผนวกกับแนวคิดของผู้นำที่มียุทธศาสตร์ของนโยบายที่แตกต่างกันของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน และประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ทำให้เห็นบทบาทของจีนในการมุ่งรักษาและเพิ่มพูนอิทธิพลอำนาจของตนบนคาบสมุทรเกาหลีหลังสงครามเย็น และการดำเนินนโยบายของจีนต่อประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และรัสเซีย ตลอดจนการสานความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา มหาอำนาจจากนอกภูมิภาค

การเน้นให้เห็นถึงนโยบายของจีนต่อคาบสมุทรเกาหลีที่มีเป้าหมายในการทำให้คาบสมุทรแห่งนี้ปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ และการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี เพื่อต้องการให้สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศของจีนอย่างยั่งยืนและมั่นคง ดังนั้น เมื่อเกิดวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีที่มีสาเหตุมาจากโครงการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ทำให้จีนในฐานะเป็นประเทศเพื่อนบ้านและพันธมิตรใกล้ชิดของเกาหลีเหนือ ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขและคลี่คลายปัญหาคความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกา ด้วยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือนับตั้งแต่สงครามเกาหลี ตลอดจนความช่วยเหลือที่จีนคอยให้แก่เกาหลีเหนืออย่างสม่ำเสมอ และเป็นจำนวนมากกว่าประเทศใดๆ ทำให้สหรัฐอเมริกาพยายามบีบบังคับให้จีนกดดันเกาหลีเหนือให้ยกเลิกการผลิตและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมด แต่จีนไม่ปฏิบัติตาม

และกลับเลือกใช้วิธีการเจรจาเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลีมาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1992 จนถึงในปัจจุบัน

แนวทางสันติวิธีของจีนเห็นได้จากวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีที่เกิดขึ้นทั้ง 2 ครั้ง กล่าวคือ ปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือครั้งที่หนึ่ง แม้ประธานาธิบดีคลินตันและผู้นำเกาหลีสามารถเจรจาและมีกรอบข้อตกลง ค.ศ. 1994 แต่ก็ไม่อาจทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาคลี่คลายลงได้ จนกระทั่งทุกฝ่ายเห็นสมควรจัดให้มีการเจรจาสี่ฝ่ายขึ้นระหว่างเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา และจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นกระบวนการนำไปสู่การมีสันติภาพถาวรบนคาบสมุทรเกาหลี แต่การเจรจาสี่ฝ่ายก็ยังไม่สามารถทำให้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวยุติลงได้ วิกฤตินิวเคลียร์ครั้งที่สองก็ปะทุขึ้นอีกในปี ค.ศ. 2001 หรือในวาระสมัยแรกของประธานาธิบดีบุช ซึ่งมีแนวนโยบายที่แข็งกร้าวต่อเกาหลีเหนือมากกว่าในสมัยประธานาธิบดีคลินตัน ในที่สุดจีนต้องเสนอตัวเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเจรจา 6 ฝ่ายระหว่างเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น รัสเซีย และจีน ขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง โดยจีนได้แสดงจุดยืน และเสนอให้ใช้วิธีการเจรจาเช่นเดิมหรือเพื่อแก้ไขปัญหานิวเคลียร์นี้ให้คลี่คลายและยุติลงโดยเร็วที่สุด

แต่การเจรจา 6 ฝ่ายไม่ราบรื่นหรือประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องการเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกามีจุดยืนและข้อเรียกร้องในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ทำให้การเจรจา 6 ฝ่ายต้องล้มเหลวมาโดยตลอด โดยเฉพาะจากการถอนตัวของเกาหลีเหนือจากการเจรจา จนหลายครั้งที่จีนต้องใช้อิทธิพลต่อเกาหลีเหนือเข้ามาช่วยโน้มน้าวเกาหลีเหนือให้การเข้าร่วมในการเจรจา แต่การเจรจา 6 ฝ่ายตั้งแต่รอบหนึ่งจนถึงรอบห้าก็ยังไม่บ่งบอกว่าจะสามารถยุติวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีได้หรือไม่

เนื่องจากบทบาทของจีนในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีมีความน่าสนใจ จากการศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้จีนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาปัญหานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ว่า เกิดจากปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นตัวกำหนดใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งล้วนมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจเข้าไปมีบทบาทของจีนทั้งสิ้น และยังสอดคล้องกับกรอบความคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพันหรือทฤษฎีการเชื่อมโยงที่นำมาใช้ศึกษาได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อบทบาทของจีนนั้น ได้แก่ แนวคิดของผู้นำและพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งถือเป็นแกนหลักสำคัญของการกำหนดบทบาทและจุดยืนของจีน นโยบาย

บริหารประเทศภายในที่ประกอบด้วยนโยบายด้านความมั่นคงดั้งเดิม อันได้แก่ นโยบายป้องกันภัยคุกคามจากสหรัฐอเมริกา นโยบายต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า และการมีฐานทัพในต่างแดน การไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน และการรักษาฐานอำนาจดั้งเดิมในภูมิภาค ในขณะที่นโยบายด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ เช่น นโยบายดำเนินสัมพันธภาพระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือที่มี ความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศร่วมกัน นโยบายที่มีต่อปัญหาผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือ นโยบายการค้าและการลงทุนกับเกาหลีเหนือ และนโยบายที่เกิดจากการเปิดประเทศและปฏิรูป ซึ่งส่งผลให้จีนดำเนินการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก เช่น ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้

สำหรับปัจจัยภายนอกที่ผลักดันให้จีนเข้าไปมีบทบาทในวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีเกิดจากปัจจัยด้านภูมิรัฐศาสตร์ จากการที่เกาหลีเหนือเป็นเสมือนรัฐกันชนของจีน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และด้านต่างๆ ของเกาหลีเหนือย่อมมีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศของจีน จึงไม่ต้องการเห็นเกาหลีเหนือล่มสลาย เพื่อจีนจะได้สามารถรักษาความเป็นฐานอำนาจดั้งเดิมในการเป็นมหาอำนาจบนคาบสมุทรเกาหลีและในภูมิภาคไว้ได้ นอกจากนี้ จีนยังต้องการให้เกาหลีเหนือยกเลิกโครงการอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกาหลีใต้กับญี่ปุ่นใช้เป็นข้ออ้างในการมีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง โดยเฉพาะญี่ปุ่นที่จีนมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตนมากที่สุดรองจากสหรัฐอเมริกา จนเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้จีนเข้าไปมีบทบาทสำคัญเพื่อคลี่คลายวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีด้วยสันติวิธี อีกทั้งมีตัวแปรอื่นๆ เช่น สหประชาชาติ การประชุมเออาร์เอฟ และอาเซียนบวกสาม ที่ล้วนมีอิทธิพลต่อผลประโยชน์ของจีนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง ความมั่นคง หรือเศรษฐกิจ เท่ากับช่วยเป็นแรงผลักดันจีนให้เข้าไปมีบทบาทในปัญหาอาวุธนิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีมากขึ้น นอกจากนี้ก็ยังมีอีกปัจจัยที่สำคัญคือ ภาวะโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นภาวะของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นกระแสที่ทำให้โลกกลายเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้น ในสภาวะไร้พรมแดนมีส่วนทำให้จีนต้องประสบกับผลกระทบทั้งในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ จนกระทั่ง ส่งผลให้จีนเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเจรจาสันติภาพดังกล่าว เพื่อต้องการให้เกาหลีเหนือยุติโครงการอาวุธนิวเคลียร์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ต่างล้วนเป็นแรงผลักดันให้จีนเข้าไปร่วมมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา และพันธมิตร แต่หากวิเคราะห์ให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นว่าปัจจัยภายนอกเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการตัดสินใจของจีนมากกว่าปัจจัยภายใน เนื่องจากระบบโลกในยุคหลังสงครามเย็น มีการขยายตัวของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โลกไร้พรมแดน และเป็นตัวกระตุ้นให้จีนต้องปรับตัวเพื่อรับกระแส

ที่ส่งผลกระทบต่อตอนนโยบายด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจของตนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การที่จีนนำตัวเองไปผูกติดกับระบบของโลกมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือความมั่นคง จึงทำให้จีนได้รับทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง ใน ขณะเดียวกัน ก็ได้ผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยไปด้วย

นอกจากนั้น ปัจจัยภายนอกที่ประกอบด้วยสภาวะแวดล้อมใกล้ชิดและเป็นสภาวะแวดล้อมในภูมิภาคเป็นตัวกำหนดกระบวนการความเกี่ยวพันระหว่างจีนกับวิกฤตินิวเคลียร์บน คาบสมุทรเกาหลี เห็นได้จากรูปแบบของกระบวนการแทรกแซงและกระบวนการตอบโต้ ซึ่ง ความสำคัญทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ของเกาหลีเหนือและคาบสมุทรเกาหลีเป็นตัวกำหนดให้จีนต้อง เข้าไปมีส่วนร่วมในปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกา ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ตลอดจนสหรัฐอเมริกา ก็มีผลผลักดันให้จีนเข้าไปมีบทบาทในการแก้ไข วิกฤติการณ์ดังกล่าว โดยจีนให้การสนับสนุนวิถีทางการทูตหรือวิธีการเจรจาเพื่อคลี่คลายและยุติ ปัญหา ซึ่งผิดกับแนวทางแข็งกร้าวของสหรัฐอเมริกาที่มุ่งใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ และ การข่มขู่เพื่อกดดันเกาหลีเหนือ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บทบาทของจีนต่อวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีในช่วงกว่าทศวรรษ ที่ผ่านมามีลักษณะจุดยืนที่ชัดเจน กล่าวคือ มุ่งใช้การเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหา หรือต้องการใช้สันติ วิธีมากกว่าการเผชิญหน้า การที่จีนเสนอตัวเป็นเจ้าภาพและตัวกลางไกล่เกลี่ย ตลอดจนการคอย หนุนนำเกาหลีเหนือให้เข้าร่วมในการเจรจา เพื่อให้เกาหลีเหนือยุติโครงการอาวุธนิวเคลียร์อัน เป็นไปตามนโยบายของจีนในการมุ่งรักษาสันติภาพและเสถียรภาพบนคาบสมุทรเกาหลี และการ ให้คาบสมุทรแห่งนี้ปลอดจากนิวเคลียร์อย่างแท้จริง ทั้งหมดนี้เป็นการตอบสนองของความต้องการของ จีนในการทำให้สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศเอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ของจีนให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่นและมีเสถียรภาพ

สุดท้ายนี้ จากการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สรุปได้ว่า แนวทางในการยุติปัญหา นิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีไม่สามารถดำเนินไปได้ง่ายนัก โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพการเจรจา ของจีนที่ต้องใช้ทั้งเวลา ความพยายาม และความอดทนอดกลั้น ตราบไคที่ผลประโยชน์ไม่ สามารถสรุปลงได้ตามความพอใจของแต่ละฝ่าย เกาหลีเหนือจึงยังคงใช้อาวุธนิวเคลียร์เป็นข้อ ต่อรองเจรจาเพื่อแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจมานานกว่าทศวรรษ ในขณะเดียวกัน สหรัฐอเมริกาก็ใช้วิธีการข่มขู่ที่จะใช้กำลังเพื่อจัดการกับเกาหลีเหนืออยู่เนืองๆ

อนึ่ง ทั้งนี้ ฮันส์ บลิคซ์ อดีตผู้อำนวยการไอเออีเอ ได้กล่าวแถลงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือไว้อย่างน่าสนใจในวาระโอกาสการประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติครั้งที่ 61 ณ กรุงนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ค.ศ. 2006 ว่า วิธีการข่มขู่ของสหรัฐอเมริกาต่อเกาหลีเหนือนั้นไม่ใช่เป็นทางออกของวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีอย่างแท้จริง หากแต่เส้นทางสู่สันติภาพที่ยั่งยืนถาวรควรเริ่มต้นจากการนั่งลงเจรจาร่วมกัน และประเทศมหาอำนาจต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญพร้อมกับเสนอเงื่อนไขและผลประโยชน์ที่เหมาะสม และดีพอสำหรับเกาหลีเหนือ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาควรเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจในด้านความมั่นคงแก่เกาหลีเหนือว่า จะไม่รุกรานเหมือนเช่นที่สหรัฐอเมริกาเคยกระทำต่ออิรัก สำหรับแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ไขวิกฤตินิวเคลียร์เพื่อให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพถาวรบนคาบสมุทรเกาหลี ต้องมาจากการที่ประเทศมหาอำนาจควรทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้วยการยกเลิกการแข่งขันและลดการสะสมอาวุธนิวเคลียร์ ถ้ายังตระหนักถึงสันติสุขของโลกอย่างแท้จริง เพราะสิ่งเหล่านั้นถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของโลกในยุคปัจจุบันด้วยเช่นกัน ไม่ใช่แค่เพียงประเด็นปัญหานิวเคลียร์เกาหลีเหนือเท่านั้น¹

¹ The Statement of First Committee of the 61st General Assembly New York 2006. Available from: http://www.wmdcomission.org/files/Hans_Blix_Statement_First_Comm_UNGA_16_Oct_2006.pdf[20/10/2006].